

Schabowska, Krystyna

Próba oceny kolekcji bibliotek cyfrowych wyższych uczelni technicznych : (w kontekście pozyskiwania materiałów z historii techniki)

Kwartalnik Historii Nauki i Techniki 54/3-4, 223-234

2009

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej Bazhum, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych tworzonej przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie ze środków specjalnych MNiSW dzięki Wydziałowi Historycznemu Uniwersytetu Warszawskiego.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Krystyna Schabowska

Politechnika Lubelska

Wydział Mechaniczny

**PRÓBA OCENY KOLEKCJI BIBLIOTEK CYFROWYCH
WYŻSZYCH UCZELNI TECHNICZNYCH
(w kontekście pozyskiwania materiałów z historii techniki)**

Polskie biblioteki w ostatnich kilkunastu latach przeżyły prawdziwie rewolucyjne zmiany, pozwalające im na lepsze, pełniejsze spełnianie swej podstawowej misji, jaką jest maksymalne ułatwienie czytelnikom dostępu do zbiorów. Pierwszym takim odczuwalnym udogodnieniem było stworzenie katalogów *online*. Pozwoliło to na przeszukiwanie zbiorów i zamówienie wybranej pozycji bez konieczności przychodzenia do biblioteki. Następnym, niezmiernie istotnym z punktu widzenia użytkownika udogodnieniem, stało się umieszczanie publikacji w wersji elektronicznej w Internecie. Teksty współczesne opracowywane są już z reguły w określonych formatach (np. *PDF, JPEG, DjVu*)¹, wobec czego mogą być natychmiast zamieszczane w zbiorach bibliotek cyfrowych. Materiały archiwalne muszą być poddane procesowi dygitalizacji² i dopiero w odpowiednim formacie zamieszczane w zbiorach obiektów cyfrowych.

Pierwszym polskim systemem używanym do budowy profesjonalnych repozytoriów obiektów cyfrowych jest system *dLibra*, opracowany w Poznańskim Centrum Superkomputerowo-Sieciowym³. Obecnie używane jest oprogramowanie *dLibra 4.0*.

W chwili obecnej szeroki dostęp do zasobów polskich bibliotek cyfrowych uzyskać można poprzez Federację Bibliotek Cyfrowych (*FBC*)⁴. Korzystając z wyszukiwarki zamieszczonej na stronie głównej *FBC*, mając dane o publikacji,

np. nazwisko autora czy tytuł, z łatwością można ją odnaleźć, o ile znajduje się w zbiorze którejkolwiek z bibliotek będącej członkiem Federacji. Jednak, w przypadku gdy czytelnikowi zależy nie na konkretnej publikacji, lecz na przejrzeniu literatury z danego zagadnienia, pomocne będą kolekcje, czyli zbiory publikacji, utworzone według przyjętego kryterium tematycznego.

Poniżej przedstawiono sposób prezentowania zbiorów cyfrowych, czyli istniejące kolekcje, w bibliotekach cyfrowych polskich wyższych uczelni technicznych, w kontekście możliwości pozyskiwania materiałów z historii techniki.

KOLEKCJE BIBLIOTEK CYFROWYCH POLSKICH WYŻSZYCH UCZELNI TECHNICZNYCH

Historycy techniki, ze względu na różny charakter swych publikacji, materiałów źródłowych do opracowań będą poszukiwać w różnych zbiorach bibliotecznych. Wiąże się to z koncepcją badań historycznotechnicznych, gdzie historię techniki można rozumieć jako historię rozwoju ogólnych koncepcji, bądź z drugim podejściem polegającym na zajmowaniu się przede wszystkim realizacjami technicznymi. Takie ujęcie zagadnienia prezentował prof. Eugeniusz Olszewski, do którego propozycji nawiązał prof. Alfred Wiślicki, wprowadzając podział na „wewnętrzną” i „zewnętrzną” historię techniki (znaczący artykuł na ten temat zamieścił w „Kwartalniku Historii Nauki i Techniki” prof. Józef Piłatowicz)⁵. Stąd też, pierwsze kroki, w celu pozyskania materiałów dotyczących historii techniki, kieruje się zwykle do bibliotek wyższych uczelni technicznych, wychodząc ze słusznego założenia, że właśnie tam zebrane zostały archiwalne publikacje techniczne. W szczególności dotyczy to materiałów związanych z realizacjami technicznymi.

Biblioteki, prezentując swe zbiory, przyjmują pewne schematy ich opisu, klasyfikację, tworząc kolekcje i podkolekcje. Poniżej przedstawiono pewne aspekty tworzenia takich kolekcji.

Biblioteki cyfrowe polskich wyższych uczelni technicznych prezentują zbiory w różny sposób. Pierwszy to budowa własnej biblioteki cyfrowej, jak to ma miejsce w przypadku Biblioteki Cyfrowej Politechniki Warszawskiej, Biblioteki Cyfrowej Politechniki Śląskiej, Biblioteki Cyfrowej Politechniki Łódzkiej, Biblioteki Cyfrowej Politechniki Krakowskiej, czy też uruchomionej w listopadzie 2008 r. Biblioteki Cyfrowej Politechniki Lubelskiej. Inne uczelnie umieszczają swe zbiory w regionalnych bibliotekach cyfrowych wraz z pozostałymi uczestnikami projektu. I tak, np. Akademia Górniczo-Hutnicza zbiory umieściła w Akademickiej Bibliotece Cyfrowej KRAKÓW, Politechnika Białostocka w Podlaskiej Bibliotece Cyfrowej, Politechnika Poznańska w Wielkopolskiej Bibliotece Cyfrowej, Politechnika Rzeszowska w Podkarpackiej Bibliotece Cyfrowej, zaś Politechnika Wrocławska w Dolnośląskiej Bibliotece Cyfrowej.

Sposób umieszczenia publikacji, czy to we własnej bibliotece cyfrowej czy to w bibliotece cyfrowej regionalnej, dla samej publikacji nie ma istotnego znaczenia. Jednak jeżeli spojrzeć na to z punktu stosowanych schematów klasyfikacyjnych służących do tworzenia kolekcji i podkolekcji, okazuje się, że jest to istotne dla czytelnika.

Jak już wspomniano, niektóre wyższe uczelnie techniczne utworzyły własne biblioteki cyfrowe. Poniżej przedstawiono kolekcje **Bibliotek Cyfrowych Politechnik: Warszawskiej, Śląskiej, Lubelskiej, Łódzkiej i Krakowskiej**.

Publikacje **Biblioteki Cyfrowej Politechniki Warszawskiej** zamieszczone zostały w następujących kolekcjach⁶:

- **Historia nauki i techniki**
- **Historia Politechniki Warszawskiej**
- Ikonografia
- Samorząd PW
- Skrypty i podręczniki
- Varsaviana
- Z działalności Politechniki Warszawskiej
- Z kolekcji Politechniki Lubelskiej.

W Bibliotece Cyfrowej Politechniki Warszawskiej zgromadzono 863 publikacje, z czego 583 w kolekcji Historia nauki i techniki.

W opisie kolekcji **Historia nauki i techniki** przeczytać można że zawiera ona „dzieła o znaczeniu historycznym dla rozwoju myśli naukowej i technicznej w Polsce i w świecie oraz istotne przykłady zastosowań techniki”.

Istotne z punktu widzenia popularyzacji dyscypliny **historia techniki**, jest to, że wśród 10 najczęściej czytanych publikacji, aż 6 to pozycje z tej właśnie dziedziny. Należą do nich: *Nauka o gatunkach i szukaniu rudy żelaznej, topieniu iey w piecach wielkich i dymarkach...*, *Nauka matematyki do użycia artylerii francuzkiejey...*, *Wykład statyki dla użycia szkół wydziałowych i wojewódzkich* oraz 3 numery „Przeglądu Technicznego” z lat 1916 i 1914.

Stronę główną Biblioteki Cyfrowej Politechniki Warszawskiej przedstawiono na ryc. 1.

Podobny sposób prezentacji publikacji przyjęto w **Bibliotece Cyfrowej Politechniki Śląskiej**; umieszczając je w następujących kolekcjach⁷:

- Czasopisma naukowe
- **Historia nauki i techniki**
- Materiały dydaktyczne
- Materiały konferencyjne
- Monografie i podręczniki
- Politechnika Śląska
- Rozprawy doktorskie
- Varia.

Placówka ta posiada w swych zasobach 70 publikacji, z tego 35 w kolekcji **Historia nauki i techniki**. Znamienne jest to, że wśród 10 najczęściej czytanych pozycji aż 8 to publikacje z tej właśnie kolekcji. Są to: *Dzieje sztuki polskiej* (1936), *Kult niekompetencji* (1922), *Album inżynierów i techników w Polsce* (1932), dwa roczniki „Przegląd Historii Sztuki” (1929, 1932), *Program Politechniki Śląskiej na rok ak.1948/49*, *Złudzenia postępu* (1912) oraz *Astronomowie i astrologowie śląscy w wiekach średnich* (1937). W kolekcji **Varia** zwykle umieszcza się pozycje, które nie mieszczą się w innych działach.

W listopadzie ubiegłego roku uruchomiona zastała **Biblioteka Cyfrowa Politechniki Lubelskiej**. Prezentacja zbiorów została zorganizowana w podobny sposób jak w przypadku wyżej opisanych bibliotek, z wyróżnieniem kolekcji **Historia nauki i techniki** oraz **Historia Politechniki Lubelskiej**. Z uwagi na zbyt krótki okres działalności, trudno przytaczać tu jakiegokolwiek statystyki.

Inny system prezentacji publikacji przyjęto w **Bibliotece Cyfrowej Politechniki Łódzkiej**, gdzie zasoby zebrano w następujących kolekcjach⁸:

- Czasopisma
- Książki
- Materiały dydaktyczne
- Rozprawy Doktorskie PŁ
- Serie wydawnicze PŁ
- Sympozja, Kongresy, Konferencje
- Varia
- Zbiory mikrofilmowe.

W Bibliotece tej zgromadzono 1869 publikacji. Zauważa się tu brak wydzielonej kolekcji **Historii nauki i techniki**, jak również jakiegokolwiek wydzielenia zbiorów archiwalnych. Wśród najczęściej czytanych książek znajduje się jedna taka pozycja – *Die Chemie in technischer Beziehung: Leitfaden für Vorträge in Gewerbschulen* z 1842 r., zaś wśród czasopism „Chemik Polski”. Stąd wniosek, że w bibliotece istnieją takie publikacje.

W **Bibliotece Cyfrowej Politechniki Krakowskiej** zbiory prezentowane są w następujących kolekcjach⁹:

- Doktoraty Politechniki Krakowskiej
- Materiały dydaktyczne
- Monografie
- Czasopisma Techniczne
- Zbiory specjalne.

Biblioteka ta, w swych zasobach ma 1023 publikacje. Dla historyka techniki szczególnie istotne będą zbiory zgromadzone w ostatniej kolekcji, którą opisano: „Kolekcja zawiera zbiory szczególnie cenne dla Biblioteki Politechniki Krakowskiej ze względu na wartość zabytkowa, pochodzenie czy wiek”. Zgromadzono tu 25 publikacji, najstarsza pochodzi z 1747 roku – *Scientia*

atrium militarium architecturam pyrotechnicam, tacticam, polemicam, perspectivam complectens sive lectiones mathematicae, autor Ignacy Bogatko. Biblioteka nie prowadzi ogólnodostępnych statystyk na temat liczby wejść do poszczególnych pozycji.

Biblioteki cyfrowe, innych niż opisane powyżej wyższych uczelni technicznych, zamieszczając swe zbiory w bibliotekach regionalnych. Poniżej omówiono to na przykładzie **Dolnośląskiej Biblioteki Cyfrowej**, gdzie zamieszczają swe zbiory **Politechniki Wrocławskiej** i **Opolskiej**, **Wielkopolskiej Biblioteki Cyfrowej**, gdzie zbiory umieściła **Politechnika Poznańska** oraz **Akademickiej Biblioteki Cyfrowej KRAKÓW**, gdzie zbiory zamieszcza **Akademia Górniczo-Hutnicza**.

Początki prac związanych z biblioteką cyfrową rozpoczęto w **Politechnice Wrocławskiej** w 2002 r. W następnym okresie z inicjatywy Politechniki Wrocławskiej oraz Zakładu Narodowego im. Ossolińskich utworzono **Dolnośląską Bibliotekę Cyfrową**. W grudniu 2006 r. powstało **Konsorcjum Dolnośląskiej Biblioteki Cyfrowej** skupiające następujących uczestników¹⁰:

- Akademia Ekonomiczna
- Akademia Medyczna
- Akademia Muzyczna
- Akademia Sztuk Pięknych
- Akademia Wychowania Fizycznego
- Państwowa Wyższa Szkoła Teatralna
- Papieski Wydział Teologiczny
- **Politechnika Wrocławska**
- Uniwersytet Przyrodniczy
- Wyższa Szkoła Oficerska Wojsk Lądowych
- Zakład Narodowy im. Ossolińskich
- Kolegium Karkonoskie
- **Politechnika Opolska**
- Dolnośląska Biblioteka Pedagogiczna
- Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków we Wrocławiu.

Zbiory **Biblioteki Cyfrowej Politechniki Wrocławskiej** zebrano w następujące kolekcje:

- Czasopisma
- Doktoraty PWr
- Książki wydane przed rokiem 1949
- Książki wydane w Politechnice Wrocławskiej
- Materiały bibliologiczne
- Regionalia
- Różne.

W zbiorach tej Biblioteki znajduje się 785 publikacji, w tym 327 to książki wydane przed rokiem 1949. W kolekcjach nie wyróżniono oddzielnego zbioru publikacji z dziedziny historii techniki. Pozycje tych można szukać w czasopiśmie oraz książkach wydanych przed 1949 rokiem. Wśród 10 najczęściej czytanych publikacji brak jest opracowań dotyczących **historii techniki**. W kolekcji **Książki wydane przed rokiem 1949**, najwięcej wejść zanotowano przy publikacji *Mosty kamienne*, autor Maksymilian Thullie (1908).

Kolekcje **Biblioteki Cyfrowej Politechniki Opolskiej** to:

- Doktoraty
- Wydawnictwa PO (podręczniki, skrypty)
- Studia i Monografie
- Zeszyty Naukowe.

Biblioteka ta dysponuje niewielką liczbą egzemplarzy (7).

Początki **Wielkopolskiej Biblioteki Cyfrowej (WBC)**¹¹, związane są z powstałą w 1996 r. z inicjatywy rektorów państwowych poznańskich szkół wyższych Poznańską Fundacją Bibliotek Naukowych. W 2001 r. Fundacja ta przystąpiła do prac nad tworzeniem Wielkopolskiej Biblioteki Cyfrowej. Biblioteka posiada najliczniejszy zbiór publikacji wśród bibliotek zgrupowanych w Federacji Bibliotek Cyfrowych. Politechnika Poznańska zamieszcza tam swe zbiory, podobnie jak inne uczelnie Poznania.

Jak określono w informacji na temat projektu: „WBC jest wspólną inicjatywą środowiska akademickiego. Uczestnikami projektu są biblioteki publiczne Poznania. Naczelnym zadaniem WBC jest stworzenie dostępu przez Internet do czterech zasobów: zasób edukacyjny (skrypty, podręczniki i monografie naukowe), zasób dziedzictwa kulturowego (wybrane zabytki piśmiennictwa znajdujące się w bibliotekach poznańskich), regionalia (piśmiennictwo dotyczące Poznania i Wielkopolski), muzykalia (nuty i piśmiennictwo związane z muzyką). WBC wykorzystuje oprogramowanie opracowane i rozwijane przez Poznańskie Centrum Superkomputerowo Sieciowe”.

Zgodnie z zacytowanymi powyżej założeniami materiały zgromadzono w kolekcjach:

- Dziedzictwo kulturowe
- Materiały dydaktyczne
- Materiały regionalne
- Muzykalia

Kolekcje tematyczne dostępne w WBC to:

- Albumy
- Akta Braci Czeskich
- Akta miasta Gniezna
- Akta miasta Konina
- Akta miasta Pobiedziska

obecnie czytających: 63 STRONA GŁÓWNA KOLEKCJE NOWE KONTO LOGOWANIE

Biblioteka

Biblioteka Cyfrowa Politechniki Warszawskiej

- Historia nauki i techniki
- Historia Politechniki Warszawskiej
- Ikonaografia
- Samorząd PW
- Skrypty i podręczniki
- Warszawiana
- Z działalności Politechniki Warszawskiej
- Z historii Politechniki i techniki

Biblioteka Cyfrowa Politechniki Warszawskiej

Funkcje w Bibliotekach Cyfrowych

Zakres: **Wszędzie** | tekst publikacji | Opis publikacji ▼

Wyszukiwanie zaawansowane...

Pojawienie formularza

Wiadomości

Biuletyn Historii Sztuki i Kultury
[20.11.2009]

Zapraszamy do lektury Biuletynu Historii Sztuki i Kultury, kwartalnika naukowego wydawanego przez Zakład Architektury Polskiej Politechniki Warszawskiej. »

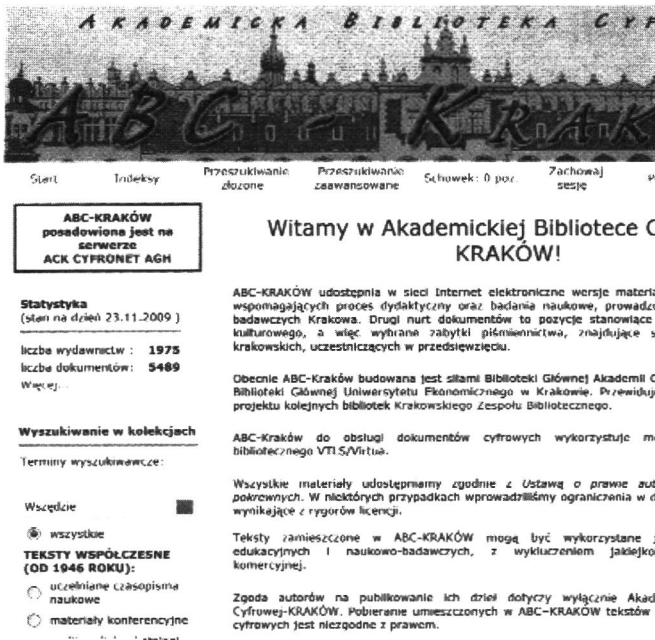
Nowa funkcja na stronie naszej biblioteki cyfrowej
[06.11.2009]

W wersji 4.0.19 oprogramowania dlibra wprowadzono nową funkcję - publikację "Polecane". Jej wyświetlenie na stronie WWW minimalizuje i łącznie wybranych publikacji z określonej kolekcji. Więcej...

Wystawy

- Profesorowie Politechniki Warszawskiej w 20-lecie niepodległości. Wystawa plakatowa
- Rzeczy kopalnych, osobliwie zatłumionych, szukanie, przesłanie i życie w. T. 2, 0 kamieniołowców powszechności. o kicynotach, kruszczach, ich kopalnia, i o górnictwie
- Bibliografia publikacji profesora Edwarda Hübnera

Ryc. 1. Strona główna Biblioteki Cyfrowej Politechniki Warszawskiej
Źródło: <http://bcpw.bg.pw.edu.pl> [2008-12-02]

AKADEMICKA BIBLIOTEKA CYFROWA KRAKÓW

Sierń Indeksy Przeszukiwane złożone Przeszukiwane zawansowane Schowek: 0 poz. Zarchiwaj sesję

ABC-KRAKÓW posiadająca jest na serwerze ACK CYFRONET AGH

Statystyka
(stan na dzień 23.11.2009)

liczba wydawnictw: **1975**
liczba dokumentów: **5489**
więcej...

Wyszukiwanie w kolekcjach

Terminy wyszukiwania:

Wszystkie

wszystkie

TEKSTY WSPÓŁCZESNE (OD 1946 ROKU):

- ucelniane czasopisma naukowe
- materiały konferencyjne

Witamy w Akademickiej Bibliotece C KRAKÓW!

ABC-KRAKÓW udostępniła w sieci Internet elektroniczne wersje materiałów wspomagających proces dydaktyczny oraz badania naukowe, prowadzone badawczych Krakowa. Drugą nutą dokumentów to pozycje stanowiące kulturowego, a więc wybrane zbioryki piśmiennictwa, znajdujące się w krakowskich, uczestniczących w przedsięwzięciu.

Obecnie ABC-Kraków budowana jest siłami Biblioteki Głównej Akademii C Biblioteki Głównej Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie. Przewiduje projekt kolejnych bibliotek Krakowskiego Zespołu Bibliotecznego.

ABC-Kraków do obsługi dokumentów cyfrowych wykorzystuje m. biblioteczny VLS/Virtua.

Wszystkie materiały udostępniamy zgodnie z Ustawą o prawie autorskim i pokrewnych. W niektórych przypadkach wprowadziliśmy ograniczenia w d wynikające z rygorów licencji.

Teksty zamieszczone w ABC-KRAKÓW mogą być wykorzystane w edukacyjnych i naukowo-badawczych, z wykluczeniem jakiegokolwiek komercyjnego.

Zgoda autorów na publikowanie ich dzieł dotyczy wyłącznie Akademii Cyfrowej-KRAKÓW. Pobieranie umieszczonych w ABC-KRAKÓW tekstów cyfrowych jest niezgodne z prawem.

Ryc.2. Strona główna Akademickiej Biblioteki Cyfrowej KRAKÓW
Źródło: <http://abc.krakow.pl/> [2008 - 12 - 02]

- Dokumenty miasta Poznania
- Czasopisma i gazety
- Jordaniana
- Księgi adresowe i listy nazwisk
- Rozprawy doktorskie i habilitacyjne
- Wojsko Polskie
- Varia.

Również i tu, podobnie jak w omawianym poprzednio zbiorze bibliotecznym, brak jest wyróżnionej kolekcji **Historia nauki i techniki**. Nie wyróżniono również oddzielnego zbioru publikacji przypisanych Politechnice Poznańskiej. Wśród najczęściej czytanych publikacji za jedyną pozycję z **historii nauki** uznać można (?) *Teatrum chemicum, praecipuos selectorum autorum tractatus de chemiae et lapidis philosophici antiquitate, veritate, iure, praestantia et operationibus continens*, z 1659 r.

Akademia Górniczo-Hutnicza zamieszcza swe zbiory w **Akademickiej Bibliotece Cyfrowej KRAKÓW**¹². Jak można przeczytać na stronie głównej tej biblioteki: „ABC-KRAKÓW udostępnia w sieci Internet elektroniczne wersje materiałów bibliecznych wspomagających proces dydaktyczny oraz badania naukowe, prowadzone w jednostkach badawczych Krakowa. Drugi nurt dokumentów to pozycje stanowiące zasób dziedzictwa kulturowego, a więc wybrane zabytki piśmiennictwa, znajdujące się w bibliotekach krakowskich, uczestniczących w przedsięwzięciu. Obecnie ABC-Kraków budowana jest siłami Biblioteki Głównej Akademii Górniczo-Hutniczej i Biblioteki Głównej Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie. Przewiduje się włączenie do projektu kolejnych bibliotek Krakowskiego Zespołu Bibliotecznego”.

Zgodnie z cytowanymi powyżej założeniami, zbiory **ABC-Kraków** zamieszczono w dwóch głównych kolekcjach – ryc. 2:

- Teksty współczesne (od 1946 r.):
 - uczelniane czasopisma naukowe
 - materiały konferencyjne
 - multimedialne katalogi wystaw
 - rozprawy doktorskie
 - skrypty uczelniane, monografie.
- Teksty do 1949 roku:
 - czasopisma
 - druki XIX i XX-wieczne
 - rękopisy i starodruki.

Również i tu brak jest kolekcji **Historia nauki i techniki**, publikacji z tej dziedziny szukać można w kolekcji **Teksty do roku 1949**. Przejrzyście opisano zarówno druki XIX i XX-wieczne (301 publikacji) jak również rękopisy

i starodruki (17 publikacji). W kolekcjach nie wyróżniono zbioru dokumentów przypisanych Akademii Górniczo-Hutniczej.

PODSUMOWANIE

W ostatnich latach wiele bibliotek polskich wyższych uczelni technicznych rozpoczęło tworzenie bibliotek cyfrowych. W chwili obecnej biblioteki te działają jako:

- samodzielne jednostki; np. Politechniki: Warszawska, Śląska, Lubelska, Łódzka, Krakowska;
- w większych projektach wraz z innymi uczestnikami, z wydzieleniem własnych kolekcji; np. Politechniki Wrocławska i Opolska w Dolnośląskiej Bibliotece Cyfrowej;
- w większych projektach bez wydzielenia własnych kolekcji; np. Politechnika Poznańska w Wielkopolskiej Bibliotece Cyfrowej czy Akademia Górniczo-Hutnicza w Akademickiej Bibliotece Cyfrowej – Kraków.

Do zbiorów bibliotek cyfrowych wyższych uczelni technicznych sięgają zarówno technicy jak i historycy, w tym oczywiście historycy techniki, również liczne osoby, dla których historia techniki to pasja. Nie ma problemu z wyszukiwaniem publikacji, jeżeli znany jest autor bądź tytuł. Korzystając z wyszukiwarki na stronie Federacji Bibliotek Cyfrowych z łatwością można ją odnaleźć. Jednak, gdy brak tych informacji, wyszukiwanie poprzez wpisywanie haseł w wyszukiwarkach bardzo często nie daje oczekiwanych rezultatów. Pozostaje przeszukiwanie poszczególnych zbiorów.

Jak przeanalizowano powyżej, na przykładzie wybranych placówek, dostęp do zbiorów dotyczących historii nauki i techniki, jest różny. Najłatwiej pozyskać te pozycje z bibliotek, gdzie istnieją w postaci wydzielonych kolekcji **Historia nauki i techniki**. Są to jednak nieliczne przypadki. Znamienne, że wśród 10 najczęściej czytanych pozycji, odnaleźć można kilka z dziedziny **historii nauki i techniki**.

Jednak gdy biblioteki działają we wspólnych projektach, wraz z innymi uczestnikami, dobrym wyjściem zdaje się być rozwiązanie przyjęte przez Politechnikę Wrocławską, która zamieszczając swe zbiory w Dolnośląskiej Bibliotece Cyfrowej, wyodrębniła je we własnej kolekcji, tworząc tam podkolekcję **Książki wydane przed rokiem 1949**. Ułatwia to wyszukiwanie pozycji archiwalnych – technicznych.

Niezmiernie ważnym problemem z punktu czytelnika jest zagadnienie przydzielania książek do kolekcji¹³. Umieszczając poszczególne pozycje w kolekcjach, bierze się pod uwagę różne kryteria. Jest to dość trudne w przypadku prac z dziedziny **historii techniki**.

Stąd też wydaje się słuszna inicjatywa bibliotek cyfrowych, czynnego włączenia się uczestników w proces tworzenia i opisywania kolekcji.

Biblioteki Cyfrowe działają od niedawna. Z czasem zapewne będą zmieniać schematy swej działalności. Wydaje się jednak, że już teraz konieczna staje się szeroka, wspólna dyskusja bibliotekarzy-redaktorów wprowadzających i opisujących publikacje, ze środowiskiem badaczy z dziedziny historii techniki. Pozwoli to na lepszy opis publikacji, a co za tym idzie łatwiejszy do nich dostęp dla czytelników.

Wydaje się też, że standardem bibliotek cyfrowych wyższych uczelni technicznych, powinno być umieszczanie kolekcji **Historia nauki i techniki**. Ujednolicenie tego sposobu prezentacji pozwoliłoby w przyszłości uniknąć niepotrzebnych i kosztownych zmian. Jest to nie tylko ułatwienie dla czytelników-badaczy, zarazem jest to znakomita popularyzacja tej dyscypliny wśród studentów korzystających masowo z zasobów bibliotek cyfrowych. Być może nie jest to przypadek, że zaistnienie tej właśnie kolekcji miało wpływ na fakt, że wśród najczęściej czytanych publikacji znalazły się te z dziedziny **historii techniki**, jak to ma miejsce w Bibliotekach Cyfrowych Politechnik Warszawskiej i Śląskiej.

Zasygnalizowane powyżej problemy w chwili obecnej rozważane są najczęściej w środowisku bibliotekarzy. Może warto włączyć się już teraz do dyskusji.

Przypisy

¹ Do najczęściej wykorzystywanych formatów zaliczyć można:

- *JPEG – Joint Photographic Expert Group* – stosowany najczęściej do zapisu fotografii, obsługiwany przez wszystkie programy graficzne;
- *PDF – Portale Dokument Format* – format opracowany przez firmę Adobe, stosowany do zapisu dokumentów, format multimedialny, zachowujący nie tylko tekst, ale również zdjęcia, ilustracje, animacje, dźwięk;
- *TIFF – Tagged Image File Format*, powstał głównie dla potrzeb skanowania obrazów i fotografii – w szczególności zdjęć archiwalnych, powszechnie stosowany w przemyśle drukarskim i poligraficznym;
- *DjVu*, opracowany przez firmę *AT&T* jako narzędzie do tworzenia bibliotek cyfrowych, stosowany do dokumentów generowanych elektronicznie oraz przechowywania plików graficznych. Por. M. K o w a l s k a: *Dygitalizacja zbiorów bibliotek polskich*. Warszawa 2007 Wyd. SBP, s.29–35.

² W polskojęzycznych wydawnictwach technicznych występują obydwie formy językowe zarówno digitalizacja, jak też dygitalizacja. Proces ten w języku polskim określić można jako cyfryzacja. Samo pojęcie oznacza proces przetwarzania informacji analogowej na postać cyfrową, przeprowadzany za pomocą dowolnego urządzenia skanującego; por. M. K o w a l s k a: *Dygitalizacja zbiorów bibliotek...*, dz. cyt. ; D. Leśniewski:

Digitalizacja zasobów bibliotecznych. <http://www.wbc.poznan.pl/Content/266/daniel.html> [2008 – 12 – 02].

³ <http://dlibra.psnr.pl/> [2008–11–12] ; W. K o l a s a: *dLibra Digital Library Framework – platforma do budowy bibliotek cyfrowych.* [w:] J. W o ź n i a k - K a s - p e r e k, J. F r a n k e (red): *Biblioteki cyfrowe, projekty, realizacje, technologie.* Warszawa 2007Wyd. SBP, s. 67–88

⁴ <http://fbc.pionier.net.pl/> [2008–11–12]. „Federacja Bibliotek Cyfrowych jest kolejnym etapem budowy sieci rozproszonych bibliotek cyfrowych i repozytoriów w Polsce. Nazwa serwisu FBC odzwierciedla jego charakter – serwis ten jest zbiorem zaawansowanych usług sieciowych opartych na zasobach cyfrowych dostępnych w polskich bibliotekach cyfrowych i repozytoriach uruchomionych w sieci PIONIER. Zasoby te współtworzone są przez wiele instytucji naukowych i publicznych, takich jak wyższe uczelnie, biblioteki, archiwa, muzea czy ośrodki badawcze. Serwis FBC utrzymywany jest przez Poznańskie Centrum Superkomputerowo-Sieciowe, afiliowane przy Instytucie Chemii Bioorganicznej PAN, a za jego rozwój odpowiada Zespół Bibliotek Cyfrowych PCSS”.

Biblioteki cyfrowe zrzeszone w FBC to:

- Akademińska Biblioteka Cyfrowa KRAKÓW
- Biblioteka Cyfrowa Archiwum Diecezjalnego w Tarnowie
- Biblioteka Cyfrowa CODN
- Biblioteka Cyfrowa Politechniki Krakowskiej
- Biblioteka Cyfrowa Politechniki Śląskiej
- Biblioteka Cyfrowa Politechniki Warszawskiej
- Biblioteka Cyfrowa Politechniki Łódzkiej
- Biblioteka Cyfrowa Uniwersytetu Wrocławskiego
- Biblioteka Cyfrowa Uniwersytetu Łódzkiego
- Biblioteka Cyfrowa Narodowa „Polona”
- Dolnośląska Biblioteka Cyfrowa
- e-biblioteka Uniwersytetu Warszawskiego
- Elbląska Biblioteka Cyfrowa
- ICM-DIR – Zasoby Polskie
- Jeleniogórska Biblioteka Cyfrowa
- Księgozbiór Wirtualny Bibliotek Kościelnych FIDES
- Kujawsko-Pomorska Biblioteka Cyfrowa
- Małopolska Biblioteka Cyfrowa
- Nowohucka Biblioteka Cyfrowa
- Pedagogiczna Biblioteka Cyfrowa
- Podkarpacka Biblioteka Cyfrowa
- Podlaska Biblioteka Cyfrowa
- Śląska Biblioteka Cyfrowa
- Świętokrzyska Biblioteka Cyfrowa
- Wejherowska Biblioteka Cyfrowa
- Wielkopolska Biblioteka Cyfrowa

– Zielonogórska Biblioteka Cyfrowa.

⁵ J. Piłatowicz: *Dzieje techniki [„KHNiT” 1956–2005]*. „Kwartalnik Historii Nauki i Techniki” 2006 nr 1 s. 165–193. J. Piłatowicz w opracowaniu tym omówił nie tylko prace dotyczące dziejów techniki zamieszczone w „Kwartalniku” w okresie 50 lat, ale zawarł też wiele osobistych, bardzo trafnych uwag dotyczących teraźniejszości tej dyscypliny. Szczególnie smutne jest stwierdzenie autora „Ostatnie kilkanaście lat to powolne obumieranie historii techniki, nie ma młodej kadry badawczej, dawniej ukonstytuowane struktury organizacyjne uległy lub ulegają likwidacji”.

⁶ <http://bcpw.bg.pw.edu.pl/dlibra> , dane statystyczne [2008–12–03].

⁷ <http://delibra.bg.polsl.pl/dlibra> , dane statystyczne [2008–12–03].

⁸ <http://ebipol.p.lodz.pl/dlibra> , dane [2008–12–03].

⁹ <http://www.biblos.pk.edu.pl/bc> , dane [2008–12–03].

¹⁰ <http://www.dbc.wroc.pl/dlibra> , dane [2008–12–03].

¹¹ <http://www.wbc.poznan.pl/dlibra> [2008–12–03].

¹² <http://abc.krakow.pl/> , dane [2008–12–03].

¹³ I. Gruchała: *Schematy klasyfikacyjne w bibliotekach cyfrowych*. Referat wygłoszony na II Ogólnopolskiej Konferencji Naukowej „Zarządzanie Informacją w Nauce”. Katowice 19–20 listopada 2008, maszynopis w posiadaniu autorki opracowania.